

AALST 30 MAART 2023

Winnaars van de verkiezingen in Guatemala zijn al vastgelegd

Zo lijkt het tenminste, wanneer men ziet wat er aan het gebeuren is drie maanden voor de bevolking zich naar de stembus rept. De huidige regering onder president Alejandro Giammattei is erin geslaagd zowat alle belangrijke instellingen van de staat uit te roken en op te vullen met handlangers. We spreken dan over alle instellingen van justitie, het Grondwettelijk Hof, het Hooggerechtshof, het Speciale Kantoor tegen de Corruptie (FECI) en verder het Openbaar Ministerie en het Congres. En nu is daar sinds kort ook het Hoog Kiestribunaal bij betrokken met het oog op de algemene verkiezingen van juni dit jaar. 'De staat is gegijzeld door het Pact van de Corrupten' klinkt het al enkele jaren herhaaldelijk in sommige media en bij mensenrechtenorganisaties.

Wat is er aan de gang?

Tussen het Openbaar Ministerie, Het Speciaal Kantoor tegen de Corruptie (FECI) en het Hoog Kiestribunaal blijken akkoorden te bestaan om bepaalde kandidaturen en politieke partijen te blokkeren en te weigeren hen in te schrijven. Het valt op dat het uiteindelijk gaat over partijen die weerstand willen bieden aan de heersende trend van corrupt beleid. Zo lijkt de weg naar het presidentschap geplaveid te worden ten voordele van extreem-rechts.

Een van de laatste stappen van het door de regeringspartij gedomineerde Openbaar Ministerie was het beschuldigen van een van de kandidaten die in de opiniepeilingen het dichtst Zury Ríos nadert. Zury Ríos Sosa is de dochter van Efraín Ríos Montt, ex-generaal en voormalige dictator die in 2013 veroordeeld werd wegens genocide. Concreet gaat het over Edmond Mulet Lesieur van de centrumrechtse partij Cabal. Hij is een zwaargewicht in het politieke leven. De tweeënzeventigjarige Guatemalteek is advocaat, journalist en diplomaat. Van december 2015 tot december 2016 was hij stafchef van het secretariaat van de Verenigde Naties. Daarvoor was hij ondersecretaris-generaal van de Verenigde Naties, belast met operaties voor vredeshandhaving. Tweemaal stond hij aan het hoofd van de missie van de Verenigde Naties voor de Bestanding in Haïti. Twaalf jaar zat hij in het Congres van Guatemala, dat hij in 1992 voorzat. Van 2000 tot 2005 verbleef hij in Brussel als ambassadeur bij de Europese Unie, België en het Groothertogdom Luxemburg. In die hoedanigheid was hij voorzitter van de Groep Centraal-Amerika en de Groep Latijns-Amerika en startte de onderhandelingen over een associatieakkoord tussen Centraal-Amerika en Europa.

De reden om hem af te blokken was dat hij begin maart opriep om een einde te maken aan de criminalisering van journalisten en om de vrijheid van meningsuiting te eerbiedigen. Hij uitte zware kritiek tegen de magistratuur die de vervolging van journalisten aankondigde en concreet een rechtszaak startte tegen José Rubén Zamora, voormalig redacteur van El Periódico en een van Guatemala's invloedrijkste journalisten, die sinds augustus 2022 gevangen zit. Edmond Mulet verklaarde dat journalisten vanwege hun publicaties niet mogen vervolgd worden. Dat was voor het Speciaal Kantoor tegen de Corruptie voldoende om een aanklacht tegen hem in

te dienen. Hij zou mogelijk betrokken zijn bij 'samenzwering om de rechtsgang te belemmeren' door zijn standpunt in de kwestie van de criminalisering van journalisten.

Angst voor de boeren

De machthebbers zien met lede ogen aan hoe de bevolking zich almaar meer organiseert. Bij de vorige verkiezingen in 2019 rees een politieke partij uit het niets op. De boerenorganisatie Codeca richtte haar politieke vleugel op met de naam Beweging voor de Bevrijding van de Volkeren (MLP). Thelma Cabrera, een inheemse Maya-leidster van de etnische groep Mam haalde als presidentskandidaat in de wirwar van partijen en partijtjes meteen de vierde plaats. En in drie provincies haalde ze de meeste stemmen. Het gebeuren verbaasde zowel de lokale bevolking als buitenstaanders in een land met sterke racistische uitingen, waarin de politieke macht is voorbehouden aan blanken elites.

Dit jaar staat Jordán Rodas, de voormalige Ombudsman voor de Mensenrechten (die in de uitoefening van zijn taak voortdurend door het Congres beknot en gepest werd,) als 'running mate' naast haar. Maar MLP werd geblokkeerd door het Hoog Kiestribunaal. De basis voor het verbod van deelname was een onterechte aanklacht tegen Jordán Rodas die door zijn opvolger als ombudsman ingebracht werd. Die nieuwe ombudsman heeft zich tevoren ook al ontpopt als iemand die de lijn van het corrupte regime verderzet.

In februari reisde Jordán Rodas naar de Verenigde Staten om aan functionarissen van de regering Biden in Washington, de Verenigde Naties, de Organisatie voor Amerikaanse Staten en de Inter-Amerikaanse Commissie voor Mensenrechten (IACHR) uit te leggen dat de Guatemalteekse staat een strategie volgt om de deelname aan de verkiezingen door groepen van de oppositie en minderheden te beperken. Verschillende overheidsinstellingen van de regering van president Alejandro Giammattei maken zich medeplichtig aan de onterechte manoeuvres. President Giammattei werd reeds in het recente verleden gebrandmerkt door het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken als een corrupte en antidemocratische functionaris. Jordán Rodas en Thelma Cabrera waren half maart ook in Brussel waar ze onder meer met verschillende Europarlementariërs praatten.

Inter-Amerikaanse Commissie voor Mensenrechten reageert

Ook Roberto Arzú van de rechtse partij Podemos werd eerst niet toegelaten, dan weer wel en uiteindelijk 'ad limine' geschorst. Roberto Arzú is de zoon van wijlen Álvaro Arzú, voormalig president van het land en burgemeester van de hoofdstad. Het argument om deze kandidatuur te blokkeren was dat Roberto Arzú eerder dan toegelaten verkiezingscampagne had gevoerd. Naar aanleiding van de klachten die Jordán Rodas van MLP en Roberto Arzú van Podemos indienden bij de Inter-Amerikaanse Commissie voor Mensenrechten (IACHR) bracht deze Commissie een communiqué uit waarin de Guatemalteekse staat wordt opgeroepen 'vrije en eerlijke' verkiezingen te garanderen. De Guatemalteekse staat antwoordde dat dit alles wordt gewaarborgd door het Hoog Kiestribunaal, maar volgens getroffen kandidaten als Jordán Rodas en anderen is het Hoog Kiestribunaal juist een van de instrumenten die de verkiezingsdeelname blokkeerde.

Ook de Organisatie van Amerikaanse Staten uitte haar bezorgdheid over de gebeurtenissen in Guatemala. Op 22 maart pleitte het Secretariaat voor de versterking van de democratie en uitte haar bezorgdheid 'over de ontwikkeling van het proces van registratie van kandidaturen dat in Guatemala plaatsvindt.'

Bij nader toezicht zijn de juridische redenen die het Hoog Kiestribunaal aanvoert om personen en hun partijen te schorsen van administratieve aard. Terwijl er personen zijn die wel toegelaten werden om zich te registreren op de lijst van toegelaten partijen, ondanks het feit dat hen strafrechtelijke processen te wachten staan of die wegens grondwettelijke afspraken niet mogen meedingen.

Is de winnaar al gekend?

De kandidaat die het meest profiteert van de blokkades van sommige partijen is Zury Ríos, van de extreemrechtse coalitie van de partijen Valor en Unionista. In een in maart gepubliceerde peiling gaf CID Gallup aan dat Zury Ríos de te kloppen kandidaat wordt, maar zonder voldoende aantallen om in de eerste ronde te winnen. De kloof tussen Zury Ríos en de rest van de kanshebbers, inclusief de geblokkeerden, bedraagt minder dan 10 procent punten, zodat haar overwinning in een tweede ronde niet gegarandeerd lijkt. De geblokkeerden staan met zeer korte afstanden van haar en de toegelaten partijen verwijderd en met voldoende stemverwachtingen om in de tweede ronde allianties aan te gaan om de mogelijkheden van Zury Ríos in te perken.

Andere peilingen plaatsen de geblokkeerde Edmond Mulet zelfs op de tweede plaats en het geblokkeerde duo Thelma Cabrera - Jordán Rodas van MLP met mogelijkheden om naar een eventuele tweede ronde te gaan. De afstanden zijn zo klein dat de geblokkeerde kandidaten samen goed zijn voor ongeveer 30 procent van de stemmen, 10 procent punten meer dan Zury Ríos, die de lieveling van de machthebbers is.

Illegale blokkeringen en illegale registraties

Zury Mayté Ríos Sosa was lid van het Congres in vier zittingsperiodes, van 1996 tot 2012. Ze is de dochter van generaal Efraín Ríos Montt, de dictator die na een staatsgreep in maart 1982 staatshoofd *de facto* van Guatemala werd. Zijn mandaat duurde iets langer dan een jaar, maar was goed voor een van de bloedigste periodes van het interne gewapende conflict, waarin het aantal bloedbaden onder burgers, vooral in inheemse gebieden, toenam. In mei 2013 veroordeelde een Guatemalteekse rechtbank hem voor genocide op de Ixil-bevolking in de centrale hooglanden van Guatemala. Het was de eerste veroordeling van een Latijns-Amerikaanse militair voor deze misdaad door de Guatemalteekse justitie. Het was Orlando Salvador López advocaat van het Kantoor voor de Mensenrechten van het Aartsbisdom (ODHAG), die als openbare aanklager in 2013 functioneerde en generaal Ríos Montt voor het gerecht bracht. Vandaag loopt een strafzaak tegen hem, zoals tegen zovele andere goedmenende opposanten van het corrupte regime en werd aangehouden.

In 2015 en 2019 probeerde dochter Ríos naar de macht te dingen, maar werd telkens afgewezen omdat de grondwet een verbod inhoudt waarbij kandidaturen voor het presidentschap niet in aanmerking kunnen komen voor verwanten tot in de vierde graad van

bloedverwantschap en tot in de tweede graad van aanverwantschap met leiders van een staatsgreep, een gewapende revolutie of een soortgelijke beweging en die als gevolg daarvan regeringsleider werden, zoals met haar vader gebeurde.

Hoe slaagde het Hoog Kiestribunaal er dan in de registratie van Zury Ríos toe te laten en te rechtvaardigen ondanks het grondwettelijk verbod? Het Hoog Kiestribunaal verrechtvaardigde zijn beslissing omdat volgens de leden de uitspraak van het grondwettelijk hof vaststelt dat het categorisch verbod voor familieleden van een couppeleger, binnen de vierde graad van bloedverwantschap en de tweede graad van aanverwantschap, geldt wanneer hij of zij het presidentschap bekleedt en niet voor latere perioden. Analist Mario Fuentes Destarac wees erop dat er dienaangaande twee uitspraken bestaan: de uitspraak van een magistratuur van het grondwettelijk hof zei dat de deelname van verwanten van de leider van een staatsgreep verboden is zolang hij of zij in functie is, terwijl volgens een andere magistratuur het verbod eeuwigdurend is. Verschil in interpretatie van de wetgeving (naar gelang de samenstelling van de leden van het grondwettelijk hof).

Religieuze leider mag toch doorgaan ondanks grondwettelijk verbod

Sandra Torres is een Guatemalteekse politica en specialist in overheidsbeleid. Zij was First Lady van Guatemala (2008-2011) en kandidaat voor het presidentschap in 2015 en nog eens in 2019. Zij is secretaris-generaal van de sociaaldemocratische partij Unidad Nacional de la Esperanza (UNE). Als First Lady, gedurende het presidentschap van haar echtgenoot Alvaro Colom bevorderde zij sociale programma's die gericht waren op het terugdringen van de armoede, ondervoeding van kinderen en het ondersteunen van boeren om voedselzekerheid te bereiken voor de meest kwetsbare gezinnen. Voor de nu komende verkiezingen werd ze ingeschreven, ondanks het feit dat haar running mate een evangelische dominee is en de Guatemalteekse wet de politieke deelname van religieuze leiders verbiedt.

In de meeste peilingen staat Sandra Torres voorlopig op de tweede plaats, maar met weinig kans om in een eventuele tweede ronde bondgenootschappen te smeden in een scenario waarin andere concurrerende kandidaten weggeblokkeerd werden. Voor Zury Ríos zou dit gemakkelijker worden vanwege haar betrekkingen met andere kleinere rechtse partijen.

In ieder geval zijn voor haar de matten uitgerold door de interventie van het Openbaar Ministerie, het Hoog Kiestribunaal (dat door de centrale regering gestuurd wordt tegen alle democratische geplogenheden in) en de rechtbanken zelf. Als zij wint, ziet het er naar uit dat de trend van de corrupte en ultra-rechtse ploeg van president Giammattei die Guatemala naar een dictatuur leidt, wordt voortgezet. Tijdens haar politieke loopbaan is Zury Ríos een fervent verdediger geweest van conservatief beleid. Ook zij behoorde tot diegenen die pleitten voor het buitenzetten van de Internationale Commissie tegen de Straffeloosheid (CICIG). Zij toonde zich bovendien als voorstander van de afschaffing van de hervormingen die CICIG en het toenmalige Openbaar Ministerie uitvaardigden om grote criminele netwerken, gevallen van politieke corruptie op hoog niveau en misdaden tegen de menselijkheid te vervolgen zoals die welke worden toegeschreven aan haar vader, generaal Ríos Montt. Tijdens haar campagne toonde zij ook haar bewondering voor het zogenaamde 'Bukele-model' en de aanpak van de president van El Salvador, die het geweld meent te kunnen oplossen door massale opsluiting

van jongeren en door de rechten van de verdediging en het recht op een eerlijk proces te vernauwen.

De fraude vooraf

Juan Francisco Sandoval, voormalig hoofd van het Speciaal Kantoor tegen de Straffeloosheid (FECI) van het Openbaar Ministerie deed onderzoeken die leidden naar politieke corruptie op hoog niveau. Uit veiligheidsoverwegingen ging hij in ballingschap nadat hij dossiers had geopend over het binnenhalen van forse omkoopsommen door president Alejandro Giammattei.

'Ik twijfel er niet aan dat de machinerie van het Openbaar Ministerie beschikbaar zal zijn om te proberen een einde te maken aan de registratie van sommige kandidaten, zoals dat ook in andere gevallen reeds gebeurde. Ik herinner me dat het vier jaar geleden gebeurde met presidentskandidate Thelma Aldana.' Ze kwam op als kandidate nadat haar ambtstermijn als Hoofd van het Openbaar Ministerie afliep. Als zodanig was ze heel nauw betrokken bij het onderzoekswerk van de Internationale Commissie tegen de Straffeloosheid (CICIG). Als mogelijke president was ze een heuse bedreiging voor individuen die zich bezondigen aan corrupte zaken.

Taak van internationale waarnemers tijdens de verkiezingen is geen toerisme

Jordán Rodas, voormalig Ombudsman voor de Mensenrechten, wiens deelname aan de verkiezingen geblokkeerd werd, vindt het belangrijk dat de internationale gemeenschap zich vóór de verkiezingen uitspreekt. Het volstaat niet dat organisaties zoals de Organisatie van Amerikaanse Staten of regeringen van landen met een diplomatieke vertegenwoordiging in Guatemala zich beperken tot het sturen van delegaties van waarnemers op de dag van de verkiezingen, zegt hij.

'Zij zetten gewoonlijk een delegatie van verkiezingswaarnemers in op de dag van de verkiezingen, maar dit proces is in Guatemala al begonnen op 20 januari bij de algemene aankondiging van de verkiezingen. Het heeft geen zin dat zij één of twee weken tevoren in juni aankomen om dan alleen te komen kijken hoe de stemmen worden geteld en eigenlijk aan toerisme doen, als zij geen serieuze en krachtige verklaringen afleggen over de anomalieën die zich nu al voordoen in verband met de weigering om de kandidaten van de MLP partij te registreren. We hebben op internationaal niveau al alarm geslagen,' zei hij in een interview in de Verenigde Staten.

Bronnen:

[Zury Ríos sobre su inscripción: "Confiamos en las autoridades" \(soy502.com\)](https://www.soy502.com/2023/02/10/zury-rios-sobre-su-inscripcion-confiamos-en-las-autoridades/)

<https://tvaztecaguante.com/elecciones-2023/2023/02/10/por-que-razon-el-tse-aprobo-la-inscripcion-como-candidata-de-zury-rios-y-romeo-guerra/>

[Guatemala. Fraude electoral adelantado: el último golpe a la democracia - Resumen Latinoamericano](#)

